

BO‘LAJAK O‘QITUVCHILARNI TA‘LIMNI INDIVIDUALLASHTIRISHGA TAYYORLASHDA DIAGNOSTIK METODLARDAN FOYDALANISH

Yuldashev Xusniddin Abdullaevich

*O‘zbekiston Respublikasi Raqobatni rivojlantirish
va iste‘molchilar huquqlarini himoya qilish qo‘mitasining
Surxondaryo viloyati boshqarmasi boshlig‘i o‘rinbosari*

Annotatsiya. Tezida bo‘lajak o‘qituvchilarni ta‘limni individuallashtirishga tayyorlashda diagnostik metodlardan foydalanish masalasi tahlil qilinadi. Kuzatish, suhbat, savolnoma, test, portfolio, o‘quv natijalari xaritasi va reflektiv yozuvlar kabi diagnostik vositalarning metodik imkoniyatlari ochib beriladi. Diagnostik metodlar pedagogik qarorni asoslash, differensial topshiriq ishlab chiqish va ta‘lim jarayonini korreksiya qilishning samarali omili ekanligi asoslanadi.

Kirish

Ta‘limni individuallashtirish pedagogik faoliyatning murakkab yo‘nalishlaridan biri bo‘lib, u o‘qituvchidan o‘quvchilar o‘rtasidagi farqlarni sezish, ularni ilmiy mezonlar asosida tahlil qilish va mos metodik choralarni tanlashni talab etadi. Bo‘lajak o‘qituvchi ana shu jarayonga tayyor bo‘lishi uchun diagnostik metodlardan oqilona foydalanish madaniyatini egallashi zarur [2; 3].

Diagnostik metodlar pedagogik jarayonda faqat baholash quroli emas. Ular o‘quvchi holatini bilish, rivojlanish dinamikasini ko‘rish, ta‘limiy qiyinchilik manbalarini aniqlash va individual yordam strategiyasini belgilashga xizmat qiladi. Shu ma‘noda diagnostika individuallashtirishning nazariy emas, amaliy mexanizmi hisoblanadi [1; 7].

Asosiy qism

Bo‘lajak o‘qituvchilarni tayyorlashda eng ko‘p qo‘llanadigan diagnostik metodlardan biri kuzatishdir. Kuzatish orqali o‘quvchining darsdagi faolligi, vazifani bajarish sur‘ati, mustaqil qaror qabul qilishi, xato ustida ishlashi hamda guruh bilan hamkorlik sifati aniqlanadi. Pedagogik kuzatish tizimli mezonlar asosida olib borilganda u o‘qituvchiga intuitiv emas, dalillangan xulosa chiqarish imkonini beradi [3; 6].

Suhbat va savolnoma metodlari o‘quvchi motivatsiyasi, qiziqishi, o‘z-o‘zini baholashi va darsga munosabatini aniqlashda samarali vosita sanaladi. Bunday ma‘lumotlar ayniqsa topshiriq murakkabligini belgilash, rag‘batlantirish usulini tanlash va individual maqsad qo‘yishda muhimdir. O‘quvchi ichki motivlari e‘tiborga olinmagan ta‘lim jarayonida tashqi tartib kuchaysa-da, barqaror o‘zlashtirish hosil bo‘lmaydi [1; 4].

Test va diagnostik mini-topshiriqlar o‘quv materiali o‘zlashtirilishining darajasi hamda xatolar tipologiyasini ko‘rsatadi. Bo‘lajak o‘qituvchi test natijasini yakuniy baho sifatida

emas, balki keyingi metodik harakat uchun signal sifatida talqin etishi kerak. Masalan, bir xil xato turining takrorlanishi mavzuni qayta tushuntirishni emas, tayanch tushunchani boshqa formatda berishni talab qilishi mumkin [5; 7].

Portfolio va reflektiv yozuvlar esa o'quvchi rivojlanishini vaqt kesimida ko'rish imkonini beradi. Aynan ana shu vositalar ta'limni individuallashtirishning uzoq muddatli tomonini kuchaytiradi, chunki o'qituvchi bir martalik natijaga emas, rivojlanish trayektoriyasiga tayanadi. Bo'lajak o'qituvchi portfolio bilan ishlash jarayonida mezon ishlab chiqish, dalil tanlash va sifatli fikr-mulohaza berish malakasini egallaydi [4; 8].

Diagnostik metodlardan samarali foydalanish uchun ularni izolyatsiyada emas, o'zaro bog'liq tizim sifatida qo'llash maqsadga muvofiq. Kuzatish orqali dastlabki ma'lumot olinadi, suhbat yordamida u aniqlashtiriladi, mini-topshiriq bilan faktik daraja tekshiriladi, portfolio va refleksiya orqali dinamik o'zgarish baholanadi. Ana shunday ko'p manbali tahlil bo'lajak o'qituvchini shoshma-shosharlik bilan xulosa chiqarishdan saqlaydi hamda individual yondashuv sifatini oshiradi [2; 6].

Xulosa

Diagnostik metodlardan foydalanish bo'lajak o'qituvchilarni ta'limni individuallashtirishga tayyorlashning zarur shartidir. Kuzatish, suhbat, savolnoma, test, portfolio va reflektiv tahlilning kompleks qo'llanilishi o'quvchi haqida ishonchli pedagogik tasavvur hosil qiladi. Ana shunday tasavvur asosida qabul qilingan metodik qarorlar esa individual yondashuvning samaradorligini ta'minlaydi. Shuning uchun pedagogik oliy ta'lim dasturlarida diagnostik metodlar bilan ishlashga amaliy yo'naltirilgan topshiriqlar ko'lamini kengaytirish zarur.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. Mavlonova R.A., Voxidova N.X., Raxmonqulova N.H. Pedagogika nazariyasi va tarixi. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2010. – 310 b.
2. To'xtaxodjayeva M.X. va boshq. Pedagogika. – Toshkent: O'zbekiston faylasuflari milliy jamiyati nashriyoti, 2010. – 400 b.
3. Xodjayev B.X. Umumiy pedagogika nazariyasi va amaliyoti. – Toshkent: Sano-standart, 2017. – 416 b.
4. Muslimov N.A., Usmonboyeva M.H., Sayfurov D.M., To'rayev A.B. Pedagogik kompetentlik va kreativlik asoslari. – Toshkent: Sano-standart, 2015. – 90 b.
5. Tolipov O'., Ro'ziyeva D. Pedagogik texnologiyalar va pedagogik mahorat. – Toshkent: Innovatsiya-Ziyo, 2019. – 276 b.
6. Xodjayev B., Choriyev A., Saliyeva Z. Pedagogik tadqiqotlar metodologiyasi. – Toshkent: Iqtisodiyot Dunyosi, 2018. – 190 b.

7. Jo'rayev B.T. Pedagogika fanlarini o'qitish metodikasi. – Buxoro: Fan va ta'lim, 2022. – 326 b.

8. Jabborova O.M. Individual yondashuv texnologiyasi mazmuni // Academic Research in Educational Sciences. – 2023. – Vol. 4, Issue 3. – B. 340–348.

